

Nr 312.

Godkänd av första kammaren den 26 maj 1939.
Godkänd av andra kammaren den 26 maj 1939.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för förstärkande av den personella försvarsberedskapen jämte i ämnet väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 162.)

Till Konungen.

I proposition nr 232 har Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 24 mars 1939, föreslagit riksdagen — med ändring i vissa delar av Kungl. Maj:ts i årets statsverksproposition ävensom i proposition nr 113 till årets riksdag framlagda förslag i fråga om anslag under riksstatens fjärde huvudtitel — att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i berörda statsrådsprotokoll anfört, vidtaga erforderliga åtgärder av organisatorisk art till förstärkande av den personella försvarsberedskapen, dels medgiva, att de kostnader, som må uppkomma för genomförandet av en förstärkning i enlighet med vad i samma statsrådsprotokoll anförts av den personella försvarsberedskapen under innevarande budgetår, må, i den mån de äro av natur att böra normalt belasta vissa förslagsanslag, bestridas från å riksstaten för innevarande budgetår uppförda dylika anslag och i övrigt belasta anslaget till oförutsedda utgifter; dels ock för budgetåret 1939/40 under riksstatens fjärde huvudtitel anvisa vissa i propositionen närmare angivna anslag.

I detta sammanhang har riksdagen till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, I: 290 och II: 446, vari hemställts, att riksdagen måtte beräkna antalet värnpliktiga vintertiden vid Gotlands kustartillerikår till 200 man och företaga därav betingad höjning av berörda anslag;

dels två likalydande motioner, I: 292 och II: 453, vari hemställts, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i motionerna anförts dels under budgetåret 1939/40 till extra repetitions- och beredskapsövning om 30 dagar inkalla de hären tilldelade värnpliktiga av årsklasserna (samt av årsgrupperna motsvarande årsklasserna) 1934, 1933 och

1932 jämte härför erforderligt reservbefäl och värnpliktigt befäl, dels att härutöver ålägga nämnda reservbefäl och värnpliktiga befäl skyldighet att i anslutning till och omedelbart före sagda övning tjänstgöra ytterligare tio, respektive fem dagar, och att de höjningar av anslag under vederbörliga titlar, som betingas av vad ovan föreslagits, måtte företagas, varjämte hemställts, att de ändringar i värnpliktslagen, som kunna erfordras vid ett bifall till motionerna, måtte utarbetas av vederbörande utskott;

dels två likalydande motioner, I: 293 och II: 448, vari hemställts, bland annat, att riksdagen måtte besluta inkallande av sju äldre årsklasser värnpliktiga till efterutbildning;

dels motionen I: 47, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla önskvärdheten av att regeringen vidtager sådana åtgärder, att jordbrukare genom inkallelse till landstormstjänstgöring ej beredas svårigheter under skördetiden;

dels motionen II: 1, vari hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående möjlighet för de i jordbruket sysselsatta värnpliktiga landstormsmännen att under år 1939 och följande år få fullgöra sin tjänstgöring under en tid av året som för dem är minst betungande;

dels ock motionen II: 447, vari hemställts, att riksdagen ville i samband med behandlingen av förslagen om ökade personliga uppoffringar för ungdomen upptaga till prövning av lämpligheten av vidgad valfrihet för den värnpliktige att fullgöra värnpliktstjänst å för honom lämplig årstid under beaktande av att försvarets krav icke åsidosattes.

Det av Kungl. Maj:t i föreliggande proposition framlagda förslaget till förstärkning av den personella försvarsberedskapen innebär sammanfattningsvis följande.

I våra försvarsanstalter vidtages en utökning av sådan karaktär, att en återgång till utgångsläget i huvudsak kan ske, om och när detta befinnerse erforderligt. I fråga om marin- och flygstridskrafterna ävensom i fråga om luftvärnet tager utökningen i främsta rummet sikte på att dessa stridskrafter vid ett plötsligt uppkommande hot mot landets säkerhet i största möjliga utsträckning omedelbart skola stå redo till ett effektivt ingripande i avvärande syfte. På grund härav föreslås för höjande av flottans beredskap en utökning av antalet rustade fartyg och av antalet fartyg i depåförläggning och såsom en följd härav viss ökning av flottans fast anställda personal samt av utbildningstiden för vissa flottan tilldelade värnpliktiga. För kustartilleriets del föreslås, i syfte att utsträcka den tid, under vilken ett något så när stort antal batterier av olika slag kan vara försett med stridsbemanning, ökning av dels antalet värnpliktiga, som skall tilldelas kustartilleriet, dels ock den fast anställda kadern. För flygvapnets vidkommande föreslås viss ökning av personalbeståndet vid flygflottiljerna, varigenom stridsförbandens effektivitet kan höjas. I fråga om luftvärnet föreslås anordnande av särskilda detachement av luftvärnsregementena på skilda platser i landet och för att höja luftvärnsförbandens beredskap dels en avsevärd utvidgning av den för luftvärnsartilleriet avsedda värnplikts-

kontingenten, dels ock viss ökning av den vid luftvärnsartilleriet fast anställda personalen. I syfte att erhålla stöd åt flygvapnet, flottan, kustartilleriet och luftvärnet skola därjämte förband ur armén — om ock i mindre utsträckning, enär beredskapsåtgärder vid armén icke i samma utsträckning som vid försvarsväsendet i övrigt anses erforderliga — vara i beredskapstillstånd åtminstone vissa tider av året. I enlighet härmed förutsättes, att särskilda beredskapsförband skola bildas vid vissa av arméns truppförband och att för den skull vissa värnpliktiga skola kunna inkallas till fullgörande av en särskild beredskapsövning om trettio dagar, vilket innebär en provisorisk ökning av övningstiden för dessa värnpliktiga. Vidare föreslås viss ökning av den fast anställda personalen. För reservpersonalens del innebär förslaget, att av beredskapsåtgärderna betingad extra tjänstgöring skall kunna åläggas denna personal.

Riksdagen upptager i denna skrivelse till behandling de mera allmänna spörsmål, som direkt beröra förstärkt personell försvarsberedskap, ävensom därmed i visst samband stående motioner, samtliga dessa frågor i den mån de innefatta åtgärder i organisatoriskt hänseende eller av huvudsakligen ekonomisk art. Sedermera kommer riksdagen att meddela sina beslut beträffande anslagen under fjärde huvudtiteln, som beröras av riksdagens ställningstagande till nu behandlade spörsmål. Jämväl i fråga om de lagbestämmelser, som betingas härav, kommer riksdagen framdeles att anmäla sitt beslut.

Vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit bör ses mot bakgrunden av det nuvarande ovissa internationella läget och ur synpunkten att åstadkomma en omedelbart ökad beredskapseffekt. Då riksdagen hyser den uppfattningen, att förslaget i fråga är av beskaffenhet att böra kunna tillgodose den personella försvarsberedskapen i ändamålsenlig omfattning, giver riksdagen sin anslutning till det i den föreliggande propositionen framlagda förslaget.

Riksdagen övergår härefter att behandla med propositionen sammanhängande motioner.

I motionerna I: 293 och II: 448 samt I: 292 och II: 453 har yrkats, att vissa äldre årsklasser måtte inkallas till särskild beredskapsövning under år 1939. Riksdagen vill beträffande denna fråga framhålla, att, såsom departementschefen i propositionen jämväl erinrat, Kungl. Maj:t äger möjlighet att med stöd av §§ 28 och 36 i värnpliktslagen föranstalta om dylika inkallelser. Tilläggas må, att, sedan den föreliggande propositionen avlämnades, Kungl. Maj:t jämligt förstnämnda lagrum inkallat 1935 års klass för tjänstgöring under innevarande budgetår samt att inkallelse av 1936 års klass förutsatts skola äga rum under första halvåret 1940. Därest den utrikespolitiska situationen skulle komma att påkalla vidtagande av särskilda åtgärder av motsvarande slag jämväl under nästkommande budgetår å tid, då de föreslagna beredskapsförbanden ännu icke organiserats, anser riksdagen lämpligt att jämväl ett inkallande av 1934 års klass till beredskapstjänstgöring kommer att ske. Därigenom skulle nämligen ytterligare en äldre årsklass erhålla ökad utbildning.

I motionerna I: 290 och II: 446 har föreslagits, att antalet värnpliktiga vintertiden vid Gotlands kustartillerikår borde beräknas till 200 man eller samma antal, som föreslagits av chefen för kustartilleriet. Då en vinterkontingent av dylik storlek förutsätter tillkomsten av vissa baracker, vilka icke torde kunna färdigställas till instundande höst, har departementschefen ansett sig i varje fall icke för närvarande böra föreslå större kontingent än 100 man. Med hänsyn till angelägenheten av att erforderlig personalstyrka för bemanning av batterierna förefinnes, anser sig riksdagen med stöd av departementschefens uttalande till statsrådsprotokollet kunna förutsätta, att Kungl. Maj:t, i den mån förlägningsfrågan kan ordnas, genom inkallande av värnpliktiga ur ersättningsreserven till större antal än som i propositionen beräknats tillgodoser det angivna personalbehovet.

I motionerna I: 47 och II: 1 har hemställts om skrivelse till Kungl. Maj:t rörande åtgärders vidtagande för att ej jordbrukare genom inkallelse till landstormstjänstgöring skola i större utsträckning komma att beredas svårigheter under skördetiden. Vidare har i motionen II: 447 yrkande gjorts om vidgad valfrihet för värnpliktiga att få fullgöra värnpliktstjänstgöring å för dem lämplig årstid. Riksdagen vill med anledning av de sålunda motionsvis väckta förslagen erinra om vad chefen för försvarsdepartementet anförde vid besvarande av en vid innevarande års riksdag inom andra kammaren framställd fråga rörande befrielse för värnpliktig, som inkallats till beredskapstjänst. Departementschefen framhöll därvid, att ansökningar om befrielse eller uppskov för ifrågavarande ändamål komma att bli föremål för välvilligast möjliga prövning, under förutsättning att det med inkallelserna avsedda syftet icke åsidosättes. Riksdagen anser sig kunna förutsätta, att jämväl i fråga om inkallelser av landstormsmän i den mån organisatoriska hinder icke föreligga största möjliga hänsyn tages till ur jordbrukets och andra näringslivets synpunkter betydelsefulla intressen. Jämväl beträffande övriga värnpliktsinkallelser torde det vara önskvärt, att ansökningar om befrielse från eller uppskov till annan årstid med tjänstgöringens fullgörande ägnas den välvilliga prövning, som av föreliggande omständigheter kan föranledas.

De kostnader med avseende å innevarande budgetår, som ett genomförande av den förstärkning av den personella försvarsberedskapen, som den föreliggande propositionen innebär, skulle enligt departementschefens förslag, i den mån dessa kostnader äro av natur att normalt böra belasta vissa förslagsanslag, bestridas från å riksstaten för innevarande budgetår uppförda dylika anslag och i övrigt utgå av anslaget till oförutsedda utgifter. Häremot har riksdagen intet att erinra. Vidkommande motsvarande på nästa budgetår belöpande kostnader har departementschefen framlagt förslag till uppräknings av de anslag under fjärde huvudtiteln, som beröras av föreliggande förslag. Mot den beräknade anslagsökningen har riksdagen ej heller haft något att invända. Anslag för täckningen av de kostnader, som kunna föranledas av att 1934 års klass må komma att inkallas, synes böra äskas å tilläggsstat för budgetåret 1939/40.

I fråga om den begärda medelsanvisningen kommer riksdagen att, såsom här ovan omnämnts, sedermera anmäla sina beslut.

Under åberopande av vad riksdagen sålunda anført får riksdagen anmäla, att riksdagen

dels med anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt såväl motionerna I: 292 och II: 453 som motionerna I: 293 och II: 448 bemyndigat Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 24 mars 1939 anförts och med iakttagande därjämte av vad riksdagen ovan uttalat, vidtaga erforderliga åtgärder av organisatorisk art till förstärkande av den personella försvarsberedskapen;

dels ock medgivit, att de kostnader, som må uppkomma för genomförandet i enlighet med vad i berörda statsrådsprotokoll och av riksdagen anförts av en förstärkning av den personella försvarsberedskapen under innevarande och beträffande 1934 års klass nästkommande budgetår, må, i den mån de äro av natur att normalt böra belasta vissa förslagsanslag, bestridas från å riksstaten för nämnda budgetår uppförda dylika anslag och i övrigt belasta anslaget till oförutsedda utgifter.

Stockholm den 26 maj 1939.

Med undersätlig vördnad.
